

הסודות של יחידה 504

חניכי קורס חוקרי שטח של יחידה 504 חיים, מדברים ונושמים ערבית – את השפה ואת התרבות ■ רק כך הם יכולים להשיג מידע יקר מהחייל הסורי או מהמחבל הפלשתיני שזה עתה תפסו ■ "אם במהלך תחקור הבאת ידיעה שיש באזור חמישה חוקשים, ובזכות זה הגדוד נע ימינה ולא שמאלה – מילאת את תפקידך"

עמית לוינטל

כיוון שבמקורם 100 מטרים בלבד מהמקום מסתתרים שני חברים אחריים בחוליה שביקשה להודות, המכונים מטען צד שאמור להתפוצץ בעור תצי שעה בדיק... על האירוע הזה לא שמעתי בחדשות, כיוון שהיה זה רק תרגיל שנערך במסגרת הקורס היחידה והמאתגר של יחידת המודיעין 504 להכשרת חוקרי שטח, קורס שמכסה חמישה שבועות.

"חוקר השטח רואה כאן יום, מזג אוויר מצוין, וב' תוך לו עלי' להשיג מידע מאימא או שובים", מסביר מפקד הקורס, סא"ל ש', "החוקרים לא יודעים דבר מראש. עליהם לתחקר את האדם: מי הוא, מה הוא עושה שם, איך הוא הגיע. ובמובן, צוות בעיות ברדר, למשל כשהאדם מציג את עצמו באופן שאינו תואם את האמת."

"התפקיד של החוקרים הוא לחקור מה קורה בשטח, את כל התכנונים של החוליה, את השיתוף תלשלות האירועים ואת הציד שיש לה. חוקרי השטח צריכים להבין מי עומד מולם, להבין שני שבנים שמצאנו לא פורעים לבד, למצוא את שני הפעילים האחרים והכסופו של רבד לסכל את הפיגוע המתוכנן."

יחידת חוקרי השטח נחשפת כחשפת כח לתקשורת בפעם הראשונה. זו יחידה יוצאת דופן בצד"ל בכמה וכמה מובנים ראשית – חוקר שטח הוא תפקיד היחיד בצד"ל שאינו קיים בשירות סדיר. הצד"ל מאתר דו כרי ערבית בשנות ה-20 וה-30 לחייהם, ששירותו ביחידות היה שנות (רובם היו לוחמים), והם מגייס עם למתן במסגרת שירות המילואים.

המדיניות שלהם וגם החוקים הפעילים מבצעים – כלומר כל אנשי היחידה – הם מילואוניים. "צנחן בסדיר ככל הנראה יהיה צנחן במילואים, טייס יישאר טייס", מסביר מפקד המרחב, סא"ל ה', "עומת זאת אין חוקרי שטח בסדיר, ולכן לא מכי"ר בכלל את כל המורשת של היחידה."

כמו כן, מדובר במטען גבוה המודיעיני היחיד שיוצא דבר רמת הגדר, והוא לבדו מספק למגד"ש שנקבע בשטח הלוחמי יכולת מודיעינית מזוינת. "אח"מ נמדד לפי כמות המודיעין שהבאת והיכולת של להשתמש על תמונת המודיעין של הגדוד", מסביר סא"ל ש', "ואח"מ מביא מידע חיוני לעיתים רבות מצדל חיים, אם למשל במהלך תחקור הבאת ידיעה שיש באזור חמישה חוקשים, ובזכות זה הגדוד נע ימינה ולא שמאלה – מילאת את תפקידך."

שלישית – אופי היחידה והחוויה שלה שונים מכל מה שמוכר מביחידות אחרות בצד"ל. "אין עוד קורס

שאינו מילואים מתייצב אליו החמישה שבועות רצוף פים כדי לעבור הכשרה בתנאי פנימייה – ומתנתק מחי"ר, מוסף סא"ל ה', שמכור שהיו גם חניכים שנולדו להם ילדים במהלך שהותם בקורס.

ללא ספק היה מדהים לראות במדים את המיי לואימניקים סא"ל י' בן ה-78 וסא"ל ח' בן ה-61, שני חוקרי שבוים ותיקים שהחלו את דרכם ביחידה בשנות ה-60 וה-80 ועד היום משתייכים אליה. "הגיל בתפקיד כזה הוא לא חיסרון אלא יתרון מש"מעותי", מסביר סא"ל י', "כאן אתה מרגיש רלוונטי גם כשאתה מתבגר. אצל ה"בנים הפיזיולוגיה עושה את שלה ואתה נחלש עם השנים. לעומת זאת, יכולת החקירה והיכולת הרטורית ערבית רק משתבח עם הזמן."

וכן, אתה מוצא את עצמך בשטח עם 20 "ער" ביסטים", שחורי התרבות הערבית, שמדברים בינם ובין עצמם בערבית, המתובלת גם בחומור, ואף לא מותרים על גיבוי התרבות (כך למשל תגלו שהם נעלבים אם יריתם לשתות אינם קפה). הפרסי הגילים בין הצעירים לחוקרים, שמגיעים גם 40 ול-50 שנה, אינם גורמים בעיות. מפקד הקורס אף אומר: "אנחנו מתקשים להפריד ביניהם", ואח"ה ח"י, ניכס, "ס"ל בן 27, מוסף: "יש ביחידה הו אווירה משפחתית מיוחדת."

אין כמו השטח

"החניכים בקורס עוברים במהלך האתור שלהם במדברים פסיכולוגיים במטע מקבילים לאלו שעבר רים טייסים", מתנאה מפקד המרחב, סא"ל ה', ואכן כדי להיות חוקר שטח נדרשות לא מעט תכונות יקרות וגדירות, מעבר לידע בערבית, כגון פרופייל גבוה, בנוסף, ההערכה היא שהחניכים יהיו צעירים.

רק הולכים ומשתבחים עם השנים. סא"ל י' בן 78 (מימין) וסא"ל ח' בן 61

לאחר מכן מתחיל סינון פסיכולוגי, כשאחד הנתרנים החשובים הוא יכולת לעמוד בלחצים – דמינו לעצמכם יחידה בשטח שוירים עליה ללא הפסקה, והמגד"ש רוצה לדעת מאיפה יוירים עליו.

"חוקר השטח צריך לעשות שני דברים סותרים – מצד אחד להתנתק מהעולם ולהתרכז בחקירה, ומצד שני להיות מחובר למגד"ש ולתמונת הקרב ולהבין מה עליו לשאול וכמה זמן יש לו", מתדר סא"ל ש'. בנוסף, בבחינות נבדקים היבטים שונים, כגון מיומנויות אשיות, תקשורת בודאישית, קריאת שפת גוף הבעות פנים, עבודה בצוות וכישורים אשניים. יכולת אלתור, כושר ביטוי ויצירתיות חשובים מאוד לבי שהלשון והמוח הם כלי הנשק העיקריים שלהם. לקורס האחרון הגיעו 14 חניכים מתוך 60 מועמדים – לא כלם יסיימו את הקורס.

סא"ל א' (27), מנכ"ר בקורס, היה לחם בשירות סדיר ושימש קצין אסוף. את השפה הערבית הוא רכש בלמודי מרחבנות באוניברסיטה, אך גם באמצעות שיעורים פרטיים, קריאת ספרים והאזנה לשידורים "עניין אותו ללמוד ערבית, היות שאנחנו חיים בגל"ד רבה שמישית מאורחיה הם ערבים", הוא מסביר ומראה שהיה ליה לו מושג לגבי הקורס והתפקיד ע"ד שחידה 504 איתרה אותו.

"חוקרם הוא גפלי בהפתעה. העבודה ביחידה הו מעניינת מאוד, גם במה האישית וגם במה החשיבות של האדם המורד בשדה הקרב. התפקיד הזה הוא הצגה של איש אחד, והוא ידוע מה שעת"ש ממנו. אם תגדיל ראש ותחשבו קרימה, תוכל להגן על חיים של לוחמים בשטח וגם להפיק תר"על לעתיד."

סרן א' מידע על עצמו שהוא אוהב לתקשר עם אנשים ולשם כך השפה הערבית חשובה לו. "יש ראלים וראים ערבים ברחוב ולא אחת מרגשים מאמינים רק ים הם לא מבנים את השפה. יכול

להיות שהם מדברים על טעם של גלידה, ואתה בטוח שהם מדברים על הנחת טעמן באוטובוס. זו מחסום טיפסי, כי בסופו של דבר מדובר בגני אדם והשפה היא אמצעי תקשורת."

ואך אחת ידוע עשית עבודה טובה עם הנחקר? אני תוהה. "האדם שמוכר צריך להבין שאין לו מה למרוח אותך, אלא שהוא חייב להגיד את האמת", סרן א' מסביר, "אך אתה עושה את זה! אתה אמר נות. רמת יחסי האנוש של האנשים שנבגאים פה בבהיה, והיכולת שלהם לקרוא אנשים וסיטואציות היא טובה. בכל מקרה, אין סיבה שחוקר טוב יגיע למצב שהוא משתמש באלימות – זו מסוג הדברים שקורים לחוקר ער."

ס"ל ש' שירת בצנחנים בסדיר ועבר קורס מת"ש אשלים, שבו רכש מעט ידע בשפה הערבית. הוא גם ספג קצת ערבית מהבים, השורשים של אביו הם מחבלב שבסוריה. הוא מסביר את ההבדל בין מתשאל לחוקר שטח: "בקורס מתשאלים אתה לומר ערבית בשביל ליצור קשר ראשוני והו. בקורס חוקר רי שטח אנחנו נדררים לעומק, אל הפרטים הקטנים. אנחנו צריכים להבין את תמונת המודיעין ולנתח אותה כדי לסייע לבוחנת שבשטח."

ואכן, מחוקרי השטח נדרש ידע רבה יותר רחב ועשיר. הם אמורים לזווח את השטח ואת המבינה לרעת לפי אופי השכונה, צורת המסגרים, הלחג והמבטא של התושבים אם מדובר בכפר שיעי או סגני או ככלל נוצרי – רק כך יוכלו להרכיב בראש תמונה נמצב מוללת וברורה. ס"ל ש' סבור שהיחידה נחש"ל כן באן בתפקיד מודיעיני יכולה להיות היחידה יותר גדולה ובעלת דבר מאשר ביחידת הצנחנים שבה ש"ר. השאיפה שלי היא שהיה אשיה אשכנזי לעל."

כשאני תוהה איך יודעים מתי להאמין להנחקר ומתי לא, משיב סרן א'. למרות חוסר ניסיונה "חוקר טוב הוא חוקר סקפן, כך מלמדים אותנו בקורס. אבל אתה לא יכול לעבור במקצוע הזה אם אתה בטוח שששקרים כל כך כל הזמן. צריך לדעת להיכנס לעומק ולהבין איפה הנחקר גלוי ויפה פחות, ולמה יש לו רצון להסתיר משהו מסוים."

מה שבבדיל את אנשי יחידה 504 מגורמי מיר

ידיעין אחרים הוא שכולם היו לוחמים. "אין תחליף לאדם בשטח. כחוקר עם עבר של לוחם, אתה יכול להבין את התמונה ממשקפיים של לוחם. אתה יודע מה ה"א"פ בשטח רוצה לשמוע ממך, מה חשוב לו כרגע", מסכם סרן א' בביוטחון.

מפקדי היחידה אוהבים לחזור ולהרגיש ש"אין תחליף ליומנים" – מודיעין אנושי, שכולל הפעלת סוכנים וחקירת שטח. "אני אתן לך דוגמה", אומר סא"ל ה', "נניח אתה מדבר עם שני תושבים בעזה, מפקדי היחידה אוהבים לחזור ולהרגיש ש"אין יקנים בשוק. הם רק אמורים לך 'תרע לך, תמאס לא מרשה להיכנס לשכונה הו'. עבור המגד"ש ידעה כיו – שרבה לא יסולל כפן, ואתה לא יכול להשיג מידע כזה בשום דרך אחרת. זה אולי המקצוע הע"תק בעולם, אבל אין תחליף ליומנים."

ותיקים וטובים

סא"ל י' משרת כבר 39 שנה ביחידה. בגיל 78 הוא נוכח איך לפני 30–40 שנה מרבית הלך "אש"ח" מוסף: "לפני 30–40 שנה מרבית הלך המים ביחידה היו יוצאי עריות המרחש ששפת אימם היתה ערבית. כיום אין ממשט אששים ששפתות את הו מחבית. זו בעיית, כי מרוב בשפה, תרבות, בצורות חשיבה ובניאויים ששפה שלמה."

■ ■ ■

כשאני עומד לעזוב את התרגיל, מפקד הקר רס, סא"ל ש', מרגיש צורך לחשוף בפניי משהו. "תשמע, אני יודע שמתבזבזת התפקיד שלנו אנחנו נביא ידע, אבל חשבו המיד לזכור שבצד השני יש יותר ידע, ולכן אנחנו כאן", הוא מסביר, במקט לידך את התלמידת האולי גוצה לאנשי היחידה. אכן, לא מדובר בגנ"ל לידך כל ולפוסים עיר"י, כיס, אך כאמור, במקרה הזה המרחב בחלקה מקטרת את האמצעים. המדינה הסקרי המדינה שחוקר השטח מוציא מהחשבוני, עשוי לשנות את כל תוכנית הקרב, והכי חשוב, להציג חיים של החיילים בשטח וגם של האזרחים בעיר. ■

חשיפה פרסום ראשון

ניסן תשע"ד
לחמי יחידה 504 בשטח
צילומים: יו זקוק

סא"ל י': "צריך להבין שמי שמגיעים ליחידה הזו הם אנשים עם מודעות, אהבת מולדת, הרבה אידאולוגיה וידיעה שמה שהם עושים כאן חשוב מאוד. אני מבין יחידות מילואים שלא עושות כלום"